

CENTRUM PRO RODINU A SOCIÁLNÍ PÉČI Z. S.

Kostelní náměstí 3172/1, 728 02 Ostrava

OPERAČNÍ MANUÁL ORGANIZACE

ČÁST 21

VEŘEJNÝ ZÁVAZEK V OBLASTI PŘÍSTUPU K SEXUALITĚ

OBSAH

OBSAH	1
21. VEŘEJNÝ ZÁVAZEK V OBLASTI PŘÍSTUPU K SEXUALITĚ	2
21. 1. POSTOJ ORGANIZACE K LIDSKÉ SEXUALITĚ	2
21. 1. 1 <i>Slovníček pojmů</i>	2
21. 2. VÝCHODISKA PRO PRACOVNÍKY, JAK KOMUNIKOVAT S LIDMI SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM O SEXUALITĚ	3
21. 3. OBLASTI, SE KTERÝMI V RÁMCI SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRACUJEME	3
21. 4. CÍLE OSVĚTY V OBLASTI SEXUALITY	4
21. 5. STANDARDNÍ TEORETICKÉ A PRAKTICKÉ DISPOZICE PRACOVNÍKŮ V PŘÍMÉ PÉČI	4
21. 6. NA KOHO SE OBRÁTIT	5

21. VEŘEJNÝ ZÁVAZEK V OBLASTI PŘÍSTUPU K SEXUALITĚ

21. 1. POSTOJ ORGANIZACE K LIDSKÉ SEXUALITĚ

Sexualita – pohlavnost – je neoddělitelná součást lidské identity. Mužství a ženství slouží k uvědomění si a přijetí sebe sama a k prožívání mezilidských vztahů.

CPR vychází z těchto postojů:

„Sexualita (...) zahrnuje vzájemné působení mezi biologickým sexem, pohlavní identitou, pocitem mužskosti/ženskosti a chováním v rámci pohlavní role (sexuálním i nesexuálním). Je základní a přesto hlubokou stránkou lidství. Lidé potřebují ostatní lidi a tato lidská schopnost dávat a přijímat lásku pokračuje od narození do smrti.“ (D. E. Greydanus)

Předpokladem pro uspokojivé fungování sexuality je její rozvinutí na vědomou úroveň. „Sexualita znamená mnohem více než pouze tělesný sex: zahrnuje to, jak člověk vidí sám sebe i jako muže a ženu ve společnosti; jaký má vztah k mužům a ženám obecně i jedné určité blízké osobnosti; znamená schopnost navázat a udržovat (intimní) vztah na bázi dávání.“ (Strasburger)

Seznamování s otázkami lidské sexuality pozitivně ovlivňuje nejen prožívání sexuality člověka, ale také jeho tělesný rozvoj a citový, kulturní a sociální život. (Svatoš, 2004) Prostřednictvím předávaných informací o sexualitě chceme podporovat uživatele v CPR v tom, aby uměli dle svých možností navazovat kamarádské a přátelské vztahy a případně je dále rozvíjet.

Sexualita je v CPR respektována bez ohledu na zdravotní stav, věk, míru a charakter postižení či onemocnění. Každého člověka rovněž respektujeme bez ohledu na jeho sexuální orientaci a v tomto směru odmítáme jakékoliv náznaky nespravedlivé diskriminace.

21. 1. 1 SLOVNÍČEK POJMŮ

Sexualita (pohlavnost) – soubor lidského chování a citění vyplývající z rozdílů pohlaví. Jde o projev lidského chování a citění, které je následkem tělesných a také psychických rozdílů mezi pohlavími. Zahrnuje také odlišnosti reprodukční, hormonální, anatomické a rovněž rozdílné sociokulturní role. (Hartl, Hartlová 2009)

Sex (pohlavní styk) - pohlavní spojení muže a ženy.

Identita (totožnost) – jednoznačné určení jedinečnosti člověka, prožívání a uvědomování si sebe sama, své jedinečnosti i odlišnosti od ostatních.

Pohlavní identita – týká se základního prožitku jedince k mužům nebo ženám. Osvojené pojetí sebe sama jako muže nebo ženy.

Reprodukce – rozmnožovací schopnost. Základním principem života je zajištění jeho pokračování, tedy reprodukce života.

Vztah (mezilidský) – je vazba jedince s druhým člověkem. Potřeba najít, budovat, udržet, případně ukončit vztah je přirozenou výbavou lidského jedince.

Respekt – (ohled, uznání, úcta) je postoj člověka, uznání hodnoty druhého člověka i v jeho případné odlišnosti. Respekt předpokládá přiznání naprosto stejných práv a zároveň povinností dodržovat zákonné a sociální normy každému člověku. Respektující člověk si nedovolí uškodit jinému člověku ani fyzicky, ani psychicky. Respekt je důležitou součástí mravnosti.

Tolerance – (... snášet, strpět) neboli snášenlivost znamená, schopnost nebo možnost člověka žít vedle lidí s jinými názory, postoji a přesvědčeními nebo přijímat či snášet něco samo o sobě spíše nežádoucího nebo nepříjemného. Tolerující člověk snáší druhého člověka, ale není samozřejmé, že mu také přiznává stejná práva a povinnosti jaká má on sám.

21. 2. VÝCHODISKA PRO PRACOVNÍKY, JAK KOMUNIKOVAT S LIDMI SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM O SEXUALITĚ

- Člověk je bytost s nezpochybnitelnou lidskou důstojností – každý lidský jedinec je hoden respektu.
- Pracovníci CPR prokazují respekt ke každému člověku, bez ohledu na zdravotní stav, věk, míru a charakter postižení či onemocnění nebo formu sexuality (sexuální orientaci).
- Respekt zahrnuje úctu k člověku, a zároveň vědomí jeho odpovědnosti k sobě i okolí. Respekt přiznává každému člověku stejnou hodnotu, práva i povinnosti.
- Život každého jedince je přirozeně prožíván ve vztazích.
- Každý člověk má právo na informace, osvětu a vzdělávání.

21. 3. OBLASTI, SE KTERÝMI V RÁMCI SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRACUJEME

- Oblast **mezilidských vztahů** – vztahy rodinné, kamarádské, partnerské, profesní, ...
 - Orientace ve vlastních vztazích – rodič, sourozenec, příbuzný, kamarád, přítel, partner, sociální pracovník, asistent a jiní. Popis vztahů.
 - Co je ve vztazích důležité individuálně - pro konkrétního člověka.
 - Jak navazovat a udržovat přirozené vztahy (trénink dovedností).
 - Základní předpoklady vztahů: rovnocennost a respekt, důvěra, stanovení hranic.
 - Hranice v profesním vztahu (uživatel se sociálním pracovníkem/asistentem/dobrovolníkem).
- Oblast **poznávání sebe sama** a upevňování vlastní pohlavní role
 - Orientace ve vlastní identitě, sebepojetí, jak se já vnímám jako muž/žena.
 - Znalost a vnímání vlastního těla.
 - Vnímání vlastní intimity.
 - Co obnáší plodnost a rodičovství, možnosti osob se ZP být rodiči s ohledem na fyzické i psychosociální dispozice, odpovědné plánování rodičovské role.
 - Aktivní podpora v pohlavní roli člověka, upevňování vzorů chování během vývoje, např. motivace k oblékání, úpravě zevnějšku, rozlišování »mužských« a »ženských« témat.
- Oblast **prevence sexuálního zneužívání**
 - Informace, postoje, dovednosti (umět odmítnout a také umět respektovat druhého, když sdělí nebo naznačí odmítnutí).
 - Přípravenost pracovníků správně postupovat.
 - Oblast prevence sexuálního zneužívání je v kompetenci pověřených pracovníků jednotlivých služeb.

- **Spolupráce s rodiči, opatrovníky**
 - Rodiče jsou informováni, že se v rámci poskytování služeb věnujeme tématu sexuality a vztahů.
 - CPR chce spolupracovat společně s rodiči či opatrovníky. Na prvním místě je však uživatel a jeho zájem.
 - Rodiče, pečující a osoby blízké i samotní uživatelé služeb mají možnost žádat v CPR o spolupráci či podporu při práci s tématy v oblasti sexuality.
 - Pečující osoby a uživatelé jsou informováni o ustanovení pracovníků na pozici sexuálních důvěrníků.

21. 4. CÍLE OSVĚTY V OBLASTI SEXUALITY

- Informovanost.
- Posilování a podpora vytváření pozitivního obrazu sebe samého.
- Porozumění potřebám.
- Posilování sebepřijetí, schopnosti vážit si sám sebe.
- Vytváření podmínek pro navazování a udržování rovnocenných vztahů.
- Znalost norem chování a hodnot, vědomí následků svého jednání.
- Odstranění strachů a předsudků.
- Znalost základních informací o biologii pohlavní soustavy a reprodukce.
- Porozumění tělesným projevům souvisejícím s emocemi a nalezení přiměřeného ventilování emocí.
- Dobrá péče o tělo, vzhled a zdraví.
- Citlivé zacházení s tělem vlastním, případně partnerovým.
- Posilování zodpovědného přístupu k vlastní sexualitě.
- Dovednost ochránit se před pohlavně přenosnými infekcemi.
- Dovednost ochránit se před sexuálním zneužíváním.
- Dovednost dát najevo nesouhlas (např. účastnit se nějaké aktivity) a odmítnout (např. nechtěné návrhy nebo vnučování).

21. 5. STANDARDNÍ TEORETICKÉ A PRAKTICKÉ DISPOZICE PRACOVNÍKŮ V PŘÍMÉ PÉČI

Nároky na pracovníky, metodické postupy a podrobná pravidla jsou definována v metodikách jednotlivých služeb. CPR má stanovena specifika pracovních úrovní při práci v oblasti sexuality a odpovídající kompetence pracovníků na jednotlivých úrovních. K vymezení pracovních úrovní používáme osu zapojení pracovníka do práce se sexualitou uživatelů služeb:

Obecně platí, že žádný z pracovníků CPR není na „úrovni 0“, kde je téma sexuality považováno za něco nepatřičného.

CENTRUM PRO RODINU A SOCIÁLNÍ PÉČI Z. S.

Všichni pracovníci organizace se nacházejí nejméně na „úrovni 1“. Jejich vybaveností je schopnost projevat respekt, schopnost zahrnout téma sexuality do osobní identity člověka a nevytěšňovat je; jsou tedy schopni komunikovat s uživatelem, podporovat jej v rozvíjení jeho identity jako muže či ženy, vyslechnout jeho přání a dovést ke kompetentnímu pracovníkovi „úrovně 2.“ Pracovníci pracují podle definovaných metodických postupů jednotlivých služeb.

Pracovník „úrovně 2“ je v naší organizaci nazýván „sexuální důvěrník“. Pracuje s uživateli ve vztahu vybudované důvěry, poskytuje vzdělávání a osvětu, plní roli průvodce pro diskusi a radu v intimních otázkách. Pracovník je, se svým souhlasem, do této úrovně jmenován a průběžně se vzdělává v otázkách sexuality. Tito pracovníci pracují samostatně nebo v týmu a uživatelé nebo jejich zákonní zástupci se na ně mohou obracet přímo nebo zprostředkovaně, přes jiné pracovníky CPR.

Sexuální důvěrník při své práci nikdy nevstupuje do přímého fyzického kontaktu obsahujícího nahotu. Práci na této úrovni končí možnosti práce sexuálních důvěrníků, postup do další úrovně je nepřipustný.

Práce na „úrovni 3“ již obsahuje možnost práce s nahým tělem a spadá výlučně do kompetence lékařských specialistů z oblasti sexuologie, gynekologie či urologie. V případě „netělesných“ problémů pak klinických psychologů a psychoterapeutů. Sexuální důvěrníci v případě potřeby poskytují pouze kontakty na tato odborná pracoviště.

„Úroveň 4“ je známá jako tzv. „sexuální asistence“. Jedná se o práci, při které již mohou být pracovník i uživatel nazí (od nácviку doteků až po asistovaný pohlavní styk). Vzhledem k současnému statusu sexuální asistence v ČR není možné na ni aktivně odkazovat.

Organizace zajišťuje pro každého pracovníka vzdělávání a možnost supervize.

21. 6. NA KOHO SE OBRÁTIT

V rámci organizace:

- Poradna pro vztahy a rodinu.
- Sexuální důvěrníky (pracovníci „úrovně 2“) ve službách OASA a BRÁNA.

Mimo organizaci:

- Odborníci napříč spektrem: sexuolog, gynekolog, psychoterapeut, psycholog.

Pro uživatele, kteří potřebují řešit svou situaci s odborníkem „úrovně 3“, tyto specialisty doporučuje po konzultaci pracovník CPR „úrovně 2“, případně pracovník „úrovně 1“ po poradě s ním.

VZNIK DOKUMENTU		
Datum zpracování:	12. října 2017	
Vypracoval:	Tým CPR: Aneta Badžgoňová, Maria Fridrichová, Jolana Goluchová, Rostislav Macošek, Milan Svojanovský, Kateřina Vašková, Alžběta Vodsedálková, Jan Zajíček. Externí metodik: Květa Staňková	
AKTUALIZACE DOKUMENTU		
Datum aktualizace:	Aktualizoval:	Schválil:
4. 1. 2018	MUDr. Maria Fridrichová (beze změn)	Jan Zajíček
1. 7. 2019	MUDr. Maria Fridrichová (beze změn)	Jan Zajíček
14. 7. 2020	Tým CPR: Maria Fridrichová, Jolana Goluchová, Petr Göttlicher, Daniela Hofírková, Barbora Horňáková, Rostislav Macošek, Alžběta Vodsedálková, Jan Zajíček, Vojtěch Zajíček.	Marek Schneider
21. 12. 2020	(beze změn)	Marek Schneider

